

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ในวรรณกรรมเยาวชน
เรื่อง ทุงหย้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม และ เรื่อง เด็กชายต้นไม้:
วิเคราะห์ตามแนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ

RELATIONS OF HUMANS, ANIMALS, AND NATURES IN YOUTH LITERATURES
TITLED TUNGYA PHAKHAO CHAOKHAOGANG LAE PHOM AND TITLED DEKCHAI
TONMAI: ANALYSIS WITH ECOCRITICISM APPROACH

จาง รุ่ยจื้อยี่^{1*}, ธนพร หมูคำ² และ ปุริวรรณ วรานุสาสน์³

Zhang Ruizhiyi^{1*}, Thanaporn Mookham² and Puriwan Waranusant³

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 119 ถนนลำปาง-แม่ทะ หมู่ที่ 9 ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100 ประเทศไทย^{1, 2, 3}

Lampang Rajabhat University, 119 Lampang-Mae Tha Road, No. 9, Chomphu Subdistrict, Mueang District,

Lampang Province 52100 Thailand^{1, 2, 3}

*Corresponding author E-mail: yiz41441@gmail.com

(Received: 12 Feb, 2024; Revised: 29 May, 2024; Accepted: 29 May, 2024)

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “ทุงหย้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” และ “เด็กชายต้นไม้” กลุ่มข้อมูล คือ วรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “ทุงหย้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” และ “เด็กชายต้นไม้” โดยใช้แนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ของ Cheryl Glotfelty เป็นแนวทางการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ในวรรณกรรม เรื่อง “ทุงหย้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” และ “เด็กชายต้นไม้” มีการประกอบสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ 3 ประเด็นหลัก คือ 1) มนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติพึ่งพาอาศัยกัน โดยประกอบสร้างตัวละครเอกให้มีจริยธรรมที่ดี ต่อสัตว์และลำน้ำรักสิ่งแวดล้อม 2) ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ยังปรากฏว่ามนุษย์เป็นผู้ทำลาย สิ่งแวดล้อมและสัตว์ด้วยน้ำมือของมนุษย์ โดยมีการสร้างตัวละครที่มีพฤติกรรมทำลายธรรมชาติและ 3) นำเสนอความ โหดร้ายของธรรมชาติ ที่ลงโทษมนุษย์จากการกระทำของมนุษย์ที่ทำลายธรรมชาติ เป็นการอธิบายถึงการลงโทษมนุษย์ ที่ธรรมชาติเอาคืนมนุษย์ เช่น วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัยที่มาแบบไม่ทันตั้งตัว ทั้งนี้วรรณกรรมเยาวชนเป็นเครื่องมือ ในการสร้างและปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกเชิงนิเวศ ผ่านตัวละครเอก จาก เหตุการณ์ และสถานการณ์ที่ต้องให้ ตัวละครเอกหาวิธีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: วรรณกรรมเยาวชน, เด็กชายต้นไม้, ทุงหย้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม, การวิจารณ์เชิงนิเวศ

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์

ABSTRACT

This article aimed to analyze the relations of humans, animals, and nature appeared in youth literatures entitled ‘Thung Ya Pa Khao Chao Khao Kang Lae Phom’ and ‘Dekchai Tonmai’. This was qualitative research. The samples, ‘Thung Ya Pa Khao Chao Khao Kang Lae Phom’ and ‘Dekchai Tonmai’ youth literatures, were analyzed with Ecocriticism by Cheryll Glotfelty. The results of the study found that Thung Ya Pa Khao Chao Khao Kang Lae Phom’ and ‘Dekchai Tonmai’ constructed the relations of humans, animals, and nature in 3 topics were: 1) the interdependence among humans, animals, and nature by creating characters with a sense of environmental conservation, 2) the relations of humans, animals, and nature showed the destruction of the environment and animals by humans with creating characters who destroyed nature, and 3) the presentation of natural cruelty punishing humans who destroyed nature by describing the punishment of humans that nature took in return, for example, storms, floods, and fires occurred unexpectedly. Youth literature therefore was a tool for planting awareness and instilling ecological consciousness through the main characters, setting, events, and situations pushing the main characters to solve problems about nature and environment.

KEYWORDS: Youth Literature, Dekchai Tonmai, Thung Ya Pa Khao Chao Khao Kang Lae Phom, Ecocriticism

บทนำ

การเร่งรัดเติบโตทางเศรษฐกิจทุนนิยมของประเทศตลอด 60 กว่าปีที่ผ่านมา ได้สร้างบาดแผลต่อโลกและประชาชนด้วยปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีแต่วิกฤติรุนแรงขึ้น ซับซ้อนขึ้น และอยู่ในวังวนเดิมของโครงสร้างอำนาจเดิม รากสาเหตุจากระบบทุนนิยมเสรีที่แปลงร่างเป็นทุนนิยมสีเขียว ไม่คำนึงถึงขีดจำกัดธรรมชาติ แต่เอาทุกด้านทั้งการทำลายธรรมชาติและ การสร้างภาพและผลประโยชน์ (Boonchai, 2023a) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นทั่วโลก การพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์เป็นต้นเหตุที่ทำให้มนุษย์เริ่มแสวงหาสิ่งที่ดี และแย่งชิงทรัพยากรโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา ธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรม ดังจะเห็นได้จากความแห้งแล้งที่เข้ามาแทนความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ดังนั้นแนวคิดเรื่องการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจึงเริ่มปรากฏในประเทศไทย นอกจากนี้ วิภาวดี โก๊ะเค้า (Kokhao, 2021) ได้อธิบายว่า จากปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยหาแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อม โดยประเทศไทยต้องทบทวนแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างหลากหลายและนำมาปรับใช้ในระยะยาว เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Good Governance and Public Participation), แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) และสุดท้ายแนวคิดสิทธิชุมชน (Community Rights) เพื่อให้ประเทศไทยได้ทบทวนแนวคิดที่สามารถใช้ได้จริง เหมาะกับบริบทของประเทศไทยเป็นการวางรากฐานการดูแลสิ่งแวดล้อม หากสามารถทำได้จะทำให้การพัฒนาประเทศควบคู่ไปกับการจัดการสิ่งแวดล้อม และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนสามารถทำได้เลย คือตระหนักในจริยธรรมสิ่งแวดล้อม และสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

การวิเคราะห์วรรณกรรมตามการวิจารณ์เชิงนิเวศเป็นการให้ความหมายและสร้างความรู้ใหม่ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในวรรณคดี โดยกำหนดแนวคิดและความหมายในการศึกษาวรรณคดีทั้งในด้านกฎเกณฑ์ การวิจารณ์

วรรณกรรมเชิงนิเวศถือเป็นการศึกษาวรรณกรรมเพื่อการอนุรักษ์และพิทักษ์สิ่งแวดล้อม แนวคิดวรรณกรรมเชิงนิเวศกล่าวได้ว่าเป็นการผสมผสานวิธีการของวิทยาศาสตร์กับวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ คือการนำความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศาสตร์ด้านนิเวศวิทยา มาเป็นฐานความรู้ในการอธิบายตีความตัวบทวรรณกรรม (Sangkaphanthanon, 2013, pp. 40–54) ตัวบทวรรณกรรมมีการอธิบายเนื้อหาสัมพันธ์กับชีวิต พฤติกรรม และสังคมของมนุษย์ ทำให้ผู้อ่านสนใจในการอ่าน และวรรณกรรมยังชี้แนะแนวทางด้านความคิดให้กับผู้อ่าน เมื่อก้าวถึงวรรณกรรม วรรณกรรมเยาวชนนับว่าเป็นตัวบทสำคัญและยังเป็นเครื่องมือเสริมทักษะทางปัญญาและยังเป็นแนวทางให้เยาวชนมีพฤติกรรมตามตัวละครเอกของเรื่อง เช่น รักสัตว์ ดูแลสิ่งแวดล้อมห่วงใยสุขภาพ ทั้งนี้ความสำคัญของวรรณกรรมเยาวชนที่มีบทบาทเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่จะช่วยให้เยาวชนเรียนรู้และยอมรับความหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคม (Wirojchoochut, 2022) จากตัวบทวรรณกรรมเยาวชนที่ผู้ประพันธ์มักนำเสนอภูมิหลังทางสังคม ครอบคลุมรวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นตามปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับทุกคน ในการหาทางออกของปัญหาดังกล่าวมักมีกลไกในการนำเสนอผ่านตัวละครเอกของเรื่องที่มีบทบาทสำคัญในวรรณกรรม ในประเด็นสิ่งแวดล้อมตัวบทวรรณกรรมเยาวชนมักสร้างให้ตัวละครเอกตระหนักรู้ถึงความสำคัญของระบบนิเวศที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ เพื่อให้เยาวชนผู้อ่านได้ตระหนักและพึงระวังปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้ในการศึกษาวิธีการสื่อสารตัวบทในวรรณกรรมที่มีต่อเยาวชน นาฏอนงค์ พวงสมบัติ (Phuangsommat, 2021, p. 173) ได้อธิบายว่า วรรณกรรมเป็นประเภทของงานเขียนที่เป็นแหล่งความรู้ให้แก่เยาวชนได้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการเรียนรู้เนื้อหาและพฤติกรรมของตัวละครในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านความคิด อารมณ์และการกระทำ ซึ่งอาจส่งผลต่อการแสดงออกของเยาวชนได้ หากเยาวชนเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันนี้มีวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์

และธรรมชาตินำเสนอเกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก จากการศึกษาวรรณกรรมมีการนำระบบนิเวศมาอธิบายอาจส่งผลต่อพฤติกรรมและจิตสำนึกของผู้อ่านที่เป็นเยาวชนได้ เพราะวรรณกรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ เป็นเครื่องมือในการแสดงมุมมองของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (Naijarun, 2021, p. 73) ดังนั้นวรรณกรรมจึงเป็นเครื่องมือปลูกฝังความคิดให้กับเยาวชนได้หรือการซึมซับให้เยาวชนได้ตระหนักถึงสิ่งที่วรรณกรรมได้ถ่ายทอด โดยเฉพาะวรรณกรรมที่นำเสนอความเข้าใจธรรมชาติและเน้นการตระหนักถึงการปกป้องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนที่นำเสนอเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมมีบทบาทที่แทรกแนวคิดด้านนิเวศให้กับเยาวชน เนื่องจากเยาวชนที่อ่านมักเป็นผู้ขับเคลื่อนพัฒนาประเทศในอนาคต

ในวรรณกรรมผู้ประพันธ์ได้ใส่ความหมายในคำเนื้อหา บทสนทนาของตัวละคร ฉาก และเหตุการณ์ต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนมักนำเสนอเนื้อหาที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ ในเนื้อหาส่วนใหญ่ผู้ประพันธ์มักสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติตามระบบนิเวศวิทยาผ่านตัวบทวรรณกรรม เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ใหม่เกี่ยวกับระบบนิเวศที่มนุษย์ต้องพึ่งพาธรรมชาติ และตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ กล่าวได้ว่าในการศึกษาวรรณกรรมของไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1977 มีวรรณกรรมที่นำเสนอเกี่ยวกับระบบนิเวศ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเรียกร้องให้มีแนวความคิดอนุรักษ์ป่าไม้เพื่อความสมดุลทางระบบนิเวศและมองว่าธรรมชาติและระบบนิเวศคือเหยื่อของทุนนิยมธรรมชาติ และระบบนิเวศคือสิ่งที่ฟื้นฟูได้ และมีการเรียกร้องให้มนุษย์สำนึกถึงและเคารพธรรมชาติ (Chanthamat and Sangkhaphanthanon, 2019, pp. 213–223) เมื่อกล่าวถึงระบบนิเวศโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติรอบตัวเรา กล่าวได้ว่า “ธรรมชาติ” อยู่ในฐานะองค์ประกอบของสิทธิและวิถีของสังคมที่สัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติในแบบพึ่งพาซึ่งกันและกันไม่ใช้การครอบงำธรรมชาติ ทั้งนี้การอธิบายระบบนิเวศตามการอธิบายของมานุษยวิทยาสังแวดล้อมสายต่าง ๆ รวมถึง

นิเวศวัฒนธรรม จึงให้ความสำคัญต่อบทบาทของมนุษย์ในการปกป้องนิเวศหรือธรรมชาติ (Boonchai, 2023b)

งานวิจัยที่ศึกษาว่าทฤษฎีทางธรรมชาติในวรรณกรรมที่เห็นได้ชัดจนในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ พบในงานของอุไรวรรณ สิงห์ทอง, ธนพร หมูคำ, วัฒนชัย หมั่นยิ่ง, และภูริวรรณ วรานุสาสน์ (Singthong, Mookham, Munying, and Waranusant, 2023, pp. 99–116) ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในงานของ คามิน คมนีย์: วิเคราะห์เชิงวาทกรรมผลการวิจัยสรุปว่าผลงานวรรณกรรมของคามิน คมนีย์นำเสนออุดมการณ์สำนึกนิเวศโดยเน้นการพึ่งพาธรรมชาติของมนุษย์ และยังมีการนำเสนอการทำลายธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะระบบทุนนิยมที่เข้ามาแทรกแซงแต่ละพื้นที่ การนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเพื่อเน้นให้เห็นว่าธรรมชาติมีความสำคัญโดยอธิบายผ่านฉาก เหตุการณ์ และตัวละคร

จากความสำเร็จเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวรรณกรรมเยาวชนของไทย เรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” ผลงานของ เอกอรุณ (Ekarun, 2020) และเรื่อง “เด็กชายต้นไม้” ผลงานของ เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์ (Mitrapianurak, 2020) ซึ่งเป็นวรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยายสำหรับเยาวชนครั้งที่ 14 และครั้งที่ 15 เนื้อหาของวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง ผู้ประพันธ์มีการประกอบสร้างเรื่องราวสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติอย่างน่าสนใจโดยสร้างตัวละครเอกมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง และใช้บทสนทนาที่ให้ตัวละครเอกของเรื่องและตัวละครประกอบเรื่องให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม มีการสร้างฉากโดยบรรยายฉากในบริบทสังคมชนบทของไทยที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ สัตว์ที่เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินตามวิถีเกษตรกรไทย เช่น ควาย ม้า ไก่ และสร้างเหตุการณ์อันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ มลพิษ และมีกลไกในการให้ตัวละครหาทางออกเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จากเรื่องราวที่น่าสนใจดังกล่าว จึงเหมาะสมในการนำวรรณกรรมทั้งสองเรื่องมาวิเคราะห์ตามแนวคิด

วิจารณ์เชิงนิเวศ โดยเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนทั้งสองเรื่อง

บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ของ Glotfelty (1996) มาวิเคราะห์ดัดบทวรรณกรรมครั้งนี้

แนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) เป็นการศึกษาวรรณกรรมที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ ดังที่ ธัญญา สังขพันธานนท์ (Sangkhaphanthanon, 2023) ได้สรุปแนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ไว้ว่าเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ดัดบท โดยนักวิจารณ์เชิงนิเวศได้พยายามหรือสร้างวิธีการอ่านดัดบทตามแบบมนุษย์นิยมที่แต่เดิมอิงอยู่กับกรอบโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและประสบการณ์ส่วนตัว นักวิจารณ์เชิงนิเวศได้มองภาษาในฐานะกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกของมนุษย์กับธรรมชาติ

วิจารณ์เชิงนิเวศ (Environmental Criticism หรือ Ecocriticism) หมายถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติในงานวรรณกรรมกับสถานะแวดล้อมทางกายภาพ การวิจารณ์เชิงนิเวศตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่า ดัดบทวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสถานะแวดล้อมเชิงกายภาพ ในฐานะที่เป็นตัวกำหนดและส่งอิทธิพลในการประกอบสร้างเชิงความหมาย และเชิงประจักษ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การวิจารณ์แนวนิเวศยังวิเคราะห์วรรณกรรมโดยเชื่อมโยงและอาศัยความรู้จากสาขาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ เช่น นิเวศวิทยา และชีววิทยา (Sangkhaphanthanon, 2023) การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศเป็นการวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในมิติของวัฒนธรรมที่ผูกโยงกับจุดมุ่งหมายทางการเมืองและจริยธรรมที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Pradittatsanee, 2016) ดังนั้น การวิเคราะห์ภาษาในวรรณกรรมตามแนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ จึงเป็นวิธีการศึกษาเชิงนิเวศและการอ่านแบบตั้งคำถามในการวิเคราะห์ว่าดัดบทนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติอย่างไร

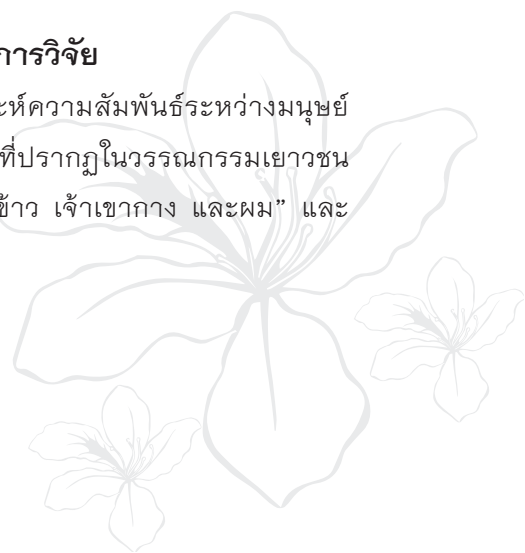
ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศ ได้แก่ งานของ ชาคริต

แก้วทันคำ (Kaewthankham, 2018) ที่ศึกษาเรื่อง “ภาพแทนตัวตนเชิงนิเวศในกวีนิพนธ์ ปลุกดอกไม้ไว้บนภูเขา” งานของ ทนงค์ จันทะมาตย์ และธัญญา สังขพันธานนท์ (Chanthamat and Sangkhaphanthanon, 2019) ที่ศึกษาเรื่อง “ภาพแทนของธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมและพลวัตของสำนึกเชิงนิเวศในนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2475-2556” ในนิทานพื้นบ้านเขมร” งานของ ขวัญชนก นัยจรัญ (Naijarun, 2021) ที่ศึกษาเรื่อง “จากวรรณกรรมสู่การสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศสำหรับเยาวชน: กรณีศึกษานวนิยายเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว” งานของวราภรณ์ เกิดพิมาย (Gerdpimai, 2023) ที่ศึกษาเรื่อง “งูหลงทอง: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติตามแนวทางการศึกษาวรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ” นอกจากนี้ ยังมีงานของ อุไรวรรณ สิงห์ทอง และคนอื่น ๆ (Singthong et al., 2023) ที่ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในงานของ คามิน คมนีย์: วิเคราะห์เชิงวาทกรรม” งานดังกล่าวอธิบายภาพแทนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสัมพันธ์กับมนุษย์ และยังมีการนำเสนอสัญลักษณ์ผ่านดอกไม้ ป่าไม้ งู ลิงคักดีลีทท์ และยังใช้แนวคิดด้านพุทธศาสนาอธิบายจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านกฎไตรลักษณ์ ได้แก่ สรรพสิ่งคืออนิจจัง การตระหนักในทุกข์ และการไม่มีตัวตน

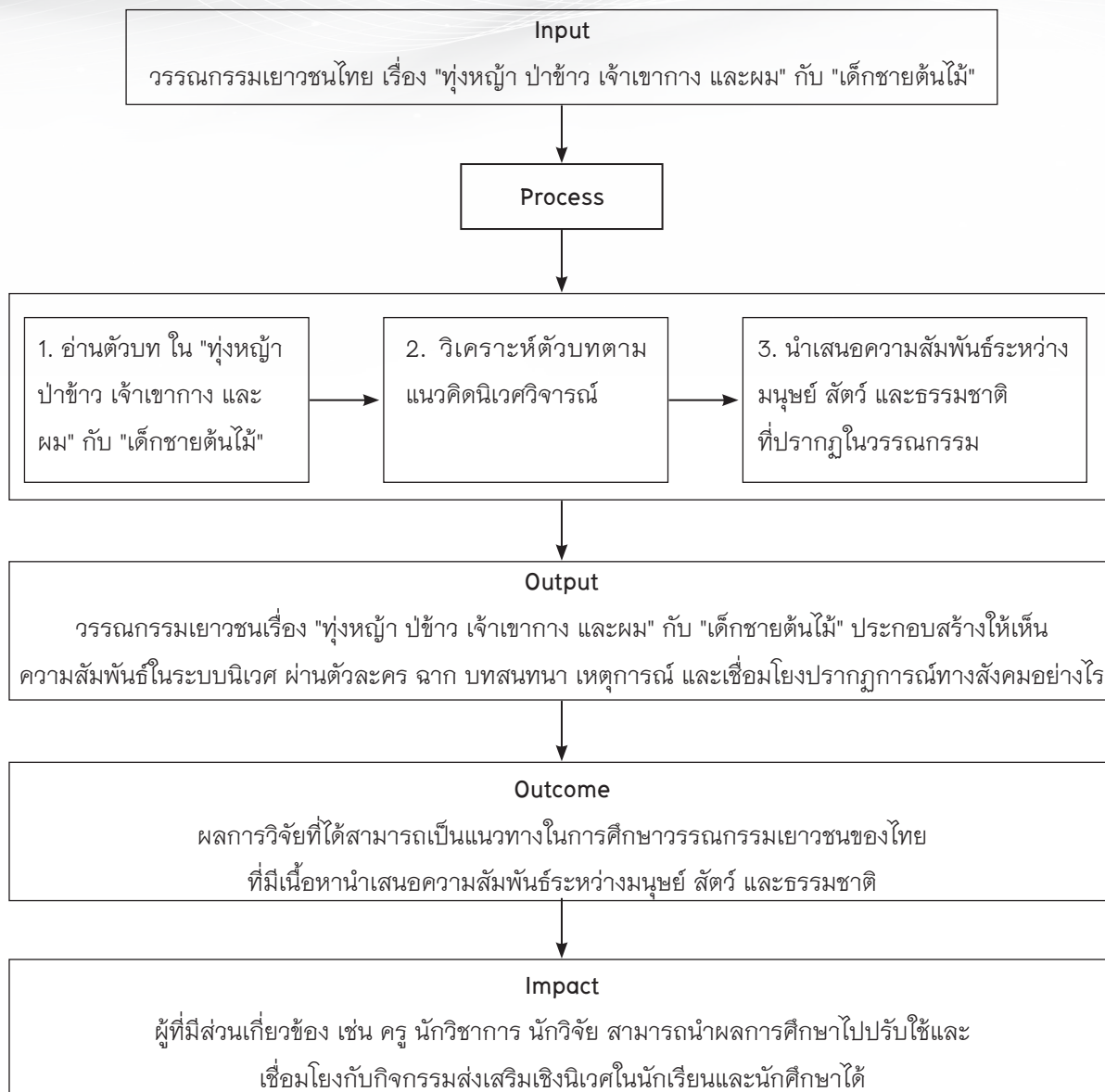
จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศเป็นแนวทางการวิเคราะห์ เพื่อสรุปการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติผ่านดัดบท ฉาก ตัวละคร บทสนทนาที่ใช้ในการเล่าเรื่อง ใน “ทุ่งหญ้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” กับ “เด็กชายต้นไม้” ว่าวรรณกรรมทั้งสองเรื่องมีกระบวนการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” และ “เด็กชายต้นไม้”

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” และ เรื่อง “เด็กชายต้นไม้”: วิเคราะห์ตามแนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มข้อมูลแบบเจาะจง คือ วรรณกรรมเยาวชนที่นำเสนอเนื้อหาสัมพันธ์ตามระบบนิเวศ ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ จำนวน 2 เรื่อง คือ “ทุ่งหญ้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม (Ekarun, 2020) ของ เอกอรุณ และเรื่อง “เด็กชายต้นไม้” (Mitrapianurak, 2020) ของ เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์ ซึ่งเป็นวรรณกรรม

เยาวชนที่ได้รับรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยายสำหรับเยาวชน ครั้งที่ 14 และครั้งที่ 15

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตารางบันทึกตัวบทเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สร้างจากแนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การพึ่งพากันและกันระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ 2) จริยธรรมสิ่งแวดล้อม 3) ลำนึกเชิงนิเวศ 4) มนุษย์ผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมและสัตว์ และ 5) ธรรมชาติลงโทษมนุษย์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเยาวชนไทย เรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” กับ เรื่อง “เด็กชายต้นไม้” และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมไทย วรรณกรรมเยาวชนตามแนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์วรรณกรรมตามเนื้อหา (Content Analysis) จากวรรณกรรมเรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” และ เรื่อง “เด็กชายต้นไม้” ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อตอบคำถามหลักของการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analytics)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” และเรื่อง “เด็กชายต้นไม้” วิเคราะห์ตามแนวคิดวิจารณ์เชิงนิเวศ ได้ข้อค้นพบว่า วรรณกรรมทั้งสองเรื่องประกอบสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ แบ่งเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) มนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติพึ่งพากันและกัน โดยประกอบสร้างตัวละครเอกให้มีจริยธรรมที่ดีต่อสัตว์ และสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ที่มนุษย์เป็นผู้ทำลายสิ่งแวดล้อม และสัตว์ด้วยน้ำมือของมนุษย์ โดยมีการสร้างตัวละครให้มีพฤติกรรมทำลายธรรมชาติ และ 3) นำเสนอความโหดร้ายของธรรมชาติที่ลงโทษมนุษย์จากการกระทำของมนุษย์ที่ทำลายธรรมชาติ เป็นการอธิบายถึงการลงโทษมนุษย์ที่ธรรมชาติเอาคืนมนุษย์ ดังนี้

วรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” นำเสนอการพึ่งพากันและกันระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ 9 ตอน จากเนื้อหาทั้งหมด 21 ตอน ส่วนเรื่อง “เด็กชายต้นไม้” นำเสนอการพึ่งพากันและกันระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ 8 ตอน จากเนื้อหาทั้งหมด 14 ตอน เรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าช้า

เจ้าเขากาง และผม” นำเสนอด้านการทำลายสิ่งแวดล้อม และสัตว์ด้วยน้ำมือของมนุษย์ 6 ตอน จากเนื้อหาทั้งหมด 21 ตอน ใน “เด็กชายต้นไม้” นำเสนอด้านการทำลายสิ่งแวดล้อมและสัตว์ด้วยน้ำมือของมนุษย์ 7 ตอน จากเนื้อหาทั้งหมด 14 ตอน เรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” นำเสนอด้านความโหดร้ายของธรรมชาติที่ลงโทษมนุษย์ 1 ตอน จากเนื้อหาทั้งหมด 21 ตอน และเรื่อง “เด็กชายต้นไม้” นำเสนอด้านความโหดร้ายของธรรมชาติที่ลงโทษมนุษย์ 5 ตอน จากเนื้อหาทั้งหมด 14 ตอน ดังตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังนี้

1. มนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติพึ่งพากัน และกัน โดยประกอบสร้างตัวละครเอกให้มีจริยธรรมที่ดีต่อสัตว์และสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผู้ประพันธ์ทั้งสองเรื่องได้ประกอบสร้างตัวละครเอกให้มีจริยธรรมที่ดีต่อสัตว์และสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยอธิบายการพึ่งพากันและกันระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ใน “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” เป็นการอธิบายด้วยบทที่ผู้ประพันธ์อธิบายผ่านตัวละคร เหตุการณ์ บทสนทนา และฉาก โดยเฉพาะสัตว์เลี้ยงอย่างควายซึ่งเป็นสัตว์ที่มีความคุ้นเคยกับมนุษย์ อันเป็นการอธิบายการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่เป็นเพื่อนทำงานในสังคมเกษตรของไทย และใน “เด็กชายต้นไม้” ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครตัวดีให้มีจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้ภาษาระดับคำระดับประโยค และการแทรกข้อคิดด้านสิ่งแวดล้อมในการบรรยายฉาก เหตุการณ์ และการใช้ภาษาในบทสนทนายระหว่างตัวละครดีกับตัวละครดีโต้ตอบกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ที่มีความงดงามเสมือนมิตรภาพระหว่างมนุษย์ สัตว์ และสรรพสิ่งในโลก ดังตัวอย่างและบทวิเคราะห์ต่อไปนี้

ใน “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” ตอนที่ 2 เด็กชายผู้ไม่มีควายเป็นของตัวเอง เป็นฉากที่พ่อแม่ของชิงเก็บเกี่ยวข้าวที่สุกแล้วในนาเพื่อนวดข้าวเตรียมเป็นค่าเช่าควายให้เจ้าของควาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นานเกือบสี่เดือนหลังจากนั้น ข้าวทุกต้นถูกเก็บเกี่ยวแล้วขนย้ายสู่ลานพ่อแม่และพี่สาว

รวมทั้งผมช่วยกันฟาดตี จ้างเกวียนของคนอื่น
ขนย้ายสู่ยังฉาง ห้างวัยกลางคนเจ้าของควาย
หวนกลับมาเยี่ยมเราอีกครั้งพร้อมเกวียนเทียม
วัวคู่งาม [...]

เราขนย้ายข้าวเปลือกหลายกระบุงจาก
ยังฉางของเราสู่เกวียนเทียมวัวคู่งามขณะที่
ลูกเขยเจ้าของผู้ขับเกวียนห่างออกไป

(Ekarun, 2020, p. 15)

ฉากข้างต้น เป็นการอธิบายการพึ่งพาสัตว์เลี้ยง
ใช้งาน เช่น วัว ควาย และม้า ที่เป็นสัตว์มีประโยชน์มาก
สำหรับมนุษย์ตั้งแต่อดีต วัวและควายเป็นสัตว์ที่ผูกพัน
กับวิถีชีวิตมนุษย์มาช้านาน มนุษย์สามารถประหยัด
แรงงานได้โดยอาศัยควายและม้าเป็นพาหนะในการขนส่ง
และสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งานเหล่านี้ยังช่วยให้มนุษย์ขนส่ง
สิ่งของที่มีขนาดใหญ่ มีน้ำหนักหรือที่ขนย้ายยาก
แทนการใช้แรงงานมนุษย์ที่ถูก สะดวก และไม่ต้องจ่าย
ค่าจ้างแรงงาน ขณะเดียวกันก็สามารถใช้ควายและม้า
เป็นพาหนะเพื่อประหยัดเวลาในการเดินทางไปในที่ต่าง ๆ
หรือไปไร่ไปนาได้ เพราะสัตว์เลี้ยงเหล่านี้สามารถเดิน
ในพื้นที่ราบพื้นที่ชันข้ามลำน้ำได้อย่างสบาย ฉากนี้
จึงเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์
โดยมนุษย์นำมาใช้งานในการเกษตร รวมทั้งใช้เป็น
พาหนะขนส่งผลผลิตทางการเกษตรทำให้ประหยัดเวลา
การเดินทางของมนุษย์

ใน “เด็กชายต้นไม้” ตอนที่ 11 บทสนทนา
ระหว่างดินกับกระแต ตัวละครเอกของเรื่อง ในฉากที่
ละไม กระแต ดิน และอาศายุอยู่ในห้องเรียน ซึ่งดิน
ได้เล่าให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนฟังถึงคุณค่าของต้นไม้ ดังนี้

“ที่จริงต้นไม้มีความสำคัญต่อโลก
และมีประโยชน์มากมาย ทั้งให้ร่มเงา ให้อากาศ
บริสุทธิ์แก่เรา” กระแต นึกถึงคำสอนของครู
“แต่ทำไมคนถึงไม่เห็นคุณค่าของต้นไม้กันนะ”
“เมื่อไรคนจะเลิกตัดไม้ทำลายป่ากันเสียทีนะ”
ดิน เอ่ยอย่างแข็ง ๆ

(Mitrapiyanurak, 2020, p. 82)

บทสนทนานี้ระหว่างดินกับกระแตข้างต้น กระแต
แนะนำให้ละไม ดิน ช่วยกันตัดใบตองไปขายให้พ่อค้า
แม่ค้าในตลาดแทนการใช้ถุงพลาสติกบรรจุอาหาร
การใช้ถุงพลาสติกอย่างแพร่หลายยังส่งผลโดยตรง
ต่อการพัฒนาการเกษตรและเป็นภัยคุกคามต่อการอยู่รอด
ของสัตว์และพืช บทสนทนาดังกล่าวจึงเป็นการอธิบาย
การพึ่งพาธรรมชาติของมนุษย์และให้ตระหนักถึง
ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ผู้ประพันธ์ต้องการให้ผู้อ่าน
ที่เป็นเยาวชนใส่ใจถึงผลกระทบของการใช้ถุงพลาสติก
เพราะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและร่างกายมนุษย์
และหากสังคมมีการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลง
การใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติแทน มนุษย์เรานับได้ว่า
มีการพึ่งพาธรรมชาติและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติที่มนุษย์เป็นผู้ทำลายสิ่งแวดล้อม และสัตว์ด้วยน้ำมือของมนุษย์

ใน “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” และ
“เด็กชายต้นไม้” ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครที่มีพฤติกรรม
ทำลายธรรมชาติ เนื้อเรื่องอธิบายให้เห็นถึงพฤติกรรม
ของมนุษย์ที่เป็นผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมและสัตว์ที่เป็น
เสมือนเพื่อนของมนุษย์ ผู้ประพันธ์นำเสนอลักษณะ
คู่ตรงข้ามของตัวละครที่มีพฤติกรรมดีกับตัวละคร
ที่มีพฤติกรรมร้าย ใน “เด็กชายต้นไม้” ตัวละครที่มี
พฤติกรรมดี คือ อาศายุ ละไม กระแต และดิน ส่วนตัวละคร
ที่มีพฤติกรรมร้าย คือ โต และเก่ง ใน “ทุ่งหญ้า
ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม” ตัวละครที่มีพฤติกรรมดี
คือ คนที่พึ่งพาสิ่งแวดล้อมได้พึ่งพาอาหารจากสิ่งแวดล้อม
ในลักษณะการพึ่งพาตามธรรมชาติและไม่ทำลาย
สิ่งแวดล้อม ส่วนตัวละครที่มีพฤติกรรมร้ายในเรื่อง
ไม่ได้ระบุชื่อชัดเจน แต่นำเสนอให้เห็นบทบาทในการ
เป็นผู้ทำลายธรรมชาติและสัตว์ ดังตัวอย่างและ
บทวิเคราะห์ต่อไปนี้

ใน “ทุ่งหญ้า ป่าช้า เจ้าเขากาง และผม”
ตอนที่ 7 ไร่เขียวหางแดง เป็นการบรรยายฉากที่ลุงทองดี
ใช้ไก่ คือ ไร่เขียวหางแดงไปชนกับไก่ตัวอื่น ดังตัวอย่าง

ทันทีที่ไก่ต่างหมู่บ้านทั้งสองหลุดจากมือเจ้าของ มันปรี๊ดเข้าหากัน ฟุ้งจะงอยปากจิกตี ขยับปีกบินเตี้ย ๆ สะบัดขาซึ่งเคยมีเดือยแหลมคม หวังแทงคู่ต่อสู้ เสียงเฮดังขึ้นรอบสังเวียน ลุงทองดีซึ่งถอยออกไปนั่งบนม้าไม้จึงดูการต่อสู้ด้วยสีหน้าสงบ

แรกผมสนใจช่วยไอ้เขียวหางแดง ไม่ใช่เพราะอยากได้รองเท้า หรือเอาใจช่วยให้ลุงทองดีชนะเดิมพัน แต่มันเป็นไก่ที่ผมอุ้มฝ่าท้องทุ่ง ชายป่า และถนนลูกรัง ผมมีส่วนเป็นเจ้าของไก่ตัวนี้ ครั้นการต่อสู้ผ่านไปไม่นานไอ้เขียวหางแดงซึ่งแข็งแรงและตะหนักรกว่ากระหน่ำจิกตีแทบจะข้างเดียว มันเป็นไก่ชนที่เก่งตามที่ลุงทองดีพูดไว้ไม่ผิด เสียงต่อไอ้เขียวดังขึ้นไม่หยุด ไอ้แดงไก่เจ้าถิ่นนาน ๆ จะตอบโต้ได้ ถูกไล่ต้อนไปจนมุมผนังสังเวียน ชุกหัวหลบลงใต้ปีกไอ้เขียว หงอนร่ำเลือด ตาแตกไปข้าง ลำคอมีเลือดไหลซึม

(Ekarun, 2020, p. 46)

บทบรรยายข้างต้น เป็นการอธิบายให้เห็นถึงวิธีการชนไก่ตามการเล่นของชาวชนบท โดยเฉพาะผู้ชายที่ชอบชนไก่เพื่อพนัน ที่แม้ว่าการชนไก่จะเป็นการเล่นของมนุษย์ แต่นับว่าเป็นการปลุกไก่ให้ต่อสู้กัน ด้วยการเดิมพันด้วยเงิน นับว่าเป็นการทำลายหรือทำร้ายสัตว์ด้วยความสนุกหรือด้วยน้ำมือของมนุษย์ มนุษย์ปล่อยให้ไก่สองตัวจิกตีฆ่ากันเองเพราะความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ที่จะเล่นการพนัน การแข่งขันการชนไก่อาจทำให้ไก่บางตัวเกิดบาดเจ็บ และบางตัวถึงกับตายในสังเวียนชนไก่ การชนไก่และการสู้วัวกระทิงเพื่อวัตถุประสงค์ในการพนัน ถือเป็นการกระทำที่โหดร้ายและเป็นอันตรายต่อสัตว์ ถึงแม้ว่าไก่โต้งจะมีลักษณะของไก่ที่ชอบจิกตีชนกันก็ตาม แต่ไก่ที่จิกตีกับธรรมชาติจะเกิดขึ้นในกรณีที่แย่งของกัน แต่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย ๆ หรือมีความอยากรจะชนกันเหมือนกับคนต้องการให้ชนกัน ฉากนี้จึงการอธิบายการทำลายสัตว์ด้วยน้ำมือของมนุษย์ การใช้การต่อสู้ของสัตว์เพื่อพนัน ส่งผลเสียร้ายแรงต่อร่างกายของสัตว์ ชีวิตสัตว์ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สามารถใช้เป็นเดิมพันได้ พฤติกรรมการต่อสู้

ของไก่เมื่อไก่ตัวใดตัวหนึ่งแพ้ไม่สู้หรือตาย มนุษย์มีความสนใจ พอใจต่อผลที่กระทำจึงเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรเกิดขึ้นกับสัตว์

ใน “เด็กชายต้นไม้” ตอนที่ 4 เป็นบทสนทนา ระหว่างอาศากับละไม ในฉากที่จอห์นขอให้ไม้ช่วยเป็นไกด์นำเที่ยวป่า เนื่องจากทั้งสองครอบครัวเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนกัน พวกเขาจึงเข้าไปในป่าด้วยกัน ดังนี้

“ต้นไม้ในกรุงเทพโดยเฉพาะที่ปลูกตามริมถนน หน้าตาจะมอมแมมรูปร่างก็พิกลพิการ” อาศานิยมอยากใช้คำว่าอัปลักษณ์

“เธอรู้ได้ยังไงว่าต้นไม้ในกรุงเทพหน้าต้ามอมแมม มีรูปร่างพิกลพิการ” ละไมยังไม่เคยไปกรุงเทพ

“ต้นไม้ตามถนนต้องทนสุดตมคว้นพิษทั้งวัน แถมยังมีฝุ่นจับหนาที่ใบส่วนรูปร่างที่ฉันว่าพิกลพิการก็เป็นเพราะต้นไม้ถูกตัดกิ่งตัดใบอย่างไม่ปราณีปราศรัย บางต้นถูกตัดจนใบโกรนเหลือแต่ลำต้น ไม่ได้แผ่กิ่งก้านอย่างเป็นอิสระตามธรรมชาติของต้นไม้” อาศานิยม “เธออาจคิดว่าต้นไม้ที่ถูกตัดกิ่งตัดใบให้เหลือแต่ตอจะแตกใบใหม่ได้ นั่นเป็นความเข้าใจผิดอย่างร้ายแรง ตรงกันข้ามมันจะทำให้ต้นไม้อ่อนแอลงไปเรื่อย ๆ และโค่นล้มหรือยืนต้นตายได้ง่าย”

ละไมรู้มาจากพ่อว่าคนในเมืองมักจะกัดกิ่ง บั่นยอด และลดพุ่มใบทั้งด้วยเหตุผลเพราะกิ่งก้านต้นไม้ระคายไฟฟ้า... “ต้นไม้ในป่าที่นี้โชคดีมากนะ ไม่มีใครไปตัดแต่งกิ่งก้านของพวกเขา” อาศานิยมไปตามลำต้นของต้นไม้ไทรเบา ๆ “ถ้าไม่มีกิ่งก้านของต้นไม้ แล้วนกจะมีที่พักที่เกาะกันหรือ”

(Mitrapayanurak, 2020, pp. 34-35)

บทสนทนาข้างต้น อาศานิล้ำถึงต้นไม้ในกรุงเทพฯ เปรียบเทียบกับต้นไม้ในป่าที่ไม่เหมือนกัน ต้นไม้ในเมืองได้รับความเสียหายจากก๊าซพิษที่มนุษย์ปล่อยออกมาทั้งควันพิษจากรถยนต์และอื่น ๆ และการตัดกิ่งตอนกิ่ง

ให้ต้นไม้โตไม่สูงตามธรรมชาติทำให้ต้นไม้ในเมืองเป็นต้นไม้ที่ถูกตัดแต่งกิ่งก้านจนไม่เหลือลักษณะเดิมและตายง่าย แต่ต้นไม้ในป่าเติบโตตามธรรมชาติไม่มีความเสียหายจึงสวยงามและโชดดีกว่าต้นไม้ในเมือง บทสนทนานี้จึงเป็นการอธิบายมนุษย์ที่มีบทบาทส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของต้นไม้ และต้นไม้ที่ได้รับความเสียหายก็เกิดจากฝีมือของมนุษย์ที่เป็นผู้กำหนดและทำลายธรรมชาติจากการกระทำของมนุษย์ ด้วยการใช้ความเปรียบ โดยการเปรียบเทียบ “ป่ากับเมือง” “ความสวยงามกับอัปลักษณ์” เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของต้นไม้ที่ปลูกกันในต่างพื้นที่ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะเกิดจากการฟันคว้นจากยานพาหนะเพื่อทำลายธรรมชาติทางอ้อมก็มาจากการพฤติกรรมของมนุษย์เราทั้งนั้น

3. นำเสนอความโหดร้ายของธรรมชาติที่ลงโทษมนุษย์จากการกระทำของมนุษย์ที่ทำลายธรรมชาติ

ใน “เด็กชายต้นไม้” และ “ทุ่งหญ้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” ผู้ประพันธ์ทั้งสองเรื่องประกอบสร้างฉาก ตัวละคร เพื่อให้เห็นถึงการลงโทษมนุษย์ที่ธรรมชาติเอาคืนมนุษย์ เป็นการนำเสนอผลของการกระทำที่เกิดจากมนุษย์เป็นผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมและสัตว์ตามความปรารถนา และความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางระบบนิเวศ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสัตว์เกิดจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของมนุษย์ซึ่งฝ่าฝืนกฎของธรรมชาติ จึงนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อการอยู่รอดของมนุษย์ชาติ ความสมดุลภายในของธรรมชาติ ความสมดุลของสังคมมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติถูกทำลายลง ผู้ประพันธ์ได้บรรยายฉาก เหตุการณ์ และบทสนทนาถึงปัญหาความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เช่น พายุ การเปลี่ยนป่าให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมจึงทำให้เกิดน้ำท่วมในฉากเหล่านี้จึงเป็นการอธิบายธรรมชาติลงโทษมนุษย์ ดังตัวอย่างและบทวิเคราะห์ต่อไปนี้

ใน “ทุ่งหญ้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม”
ตอนที่ 5 โรงเรียนที่ถูกวางเพลิง เป็นการบรรยายฉาก

ขณะที่ครูอยู่ในชั้นเรียนจู่ ๆ พายุร้อน ฝนตก ลมพัดแรง หลังคาและผนังโรงเรียนพังทลาย นักเรียนต่างวิ่งออกจากห้องเรียน อุปกรณ์การเรียนของนักเรียนจำนวนมากได้รับความเสียหาย ดังตัวอย่าง

ครูบุญเลิศยืนชมวัดคิ้วหน้า ความโกลาหลบังเกิดขึ้น ไม่มีใครอยู่นิ่งตามคำสั่งของแกอีกต่อไป ผมเองก็รวบหัวข้าวและกระดานชนวนที่ยังไม่ได้ใช้ในมัดผ้าขาวม้า กรูตามคนอื่น ๆ หนีฝนท่ามกลางสายลมครางฮือและหวีดหวิวรวมทั้งเสียงตึกถล่มและเสียงร้องของนักเรียนหญิงฝ่าผนังอีกแผ่นด้านตรงข้ามก็ปลิวหายไปอีกต่อมาก็เป็นหลังคาแผ่นแรก แผ่นที่สอง แล้วจากนั้นก็ไม่มีเหลือคืบหัวแม่มือแต่แผ่นเดียว [...]

ผมเปียกไปหมดทั้งตัวแล้วตอนฝ่าลมและฝนออกไปข้างนอก ทั้งตัวนอนพัวพันกับพื้นหญ้าเจิ่งน้ำฝน ไม่ใช่แค่เสียงลม ผมได้ยินเสียงกิ่งไม้หักและไม่ใหญ่บางต้นโค่นล้มลงกระแทกพื้น [...]

โรงเรียนแทบไม่เหลือซาก พายุและสายฝนทิ้งไว้เพียงเศษไม้และเสาบางต้น ห่อข้าวกลางวันของนักเรียนเกือบทั้งหมดบีบแบน เปียกน้ำบ้างก็หล่นหายไป สมุดและดินสอยับเยินและเปียกฝน

(Ekarun, 2020, pp. 32-33)

ฉากข้างต้นผู้ประพันธ์สร้างสภาพอากาศเลวร้ายที่เป็นผลมาจากธรรมชาติโหดร้ายลงโทษมนุษย์จากการทำลายสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ลมพายุฝนหนักที่เกิดขึ้นส่งผลให้อาคารเรียนพัง อุปกรณ์การเรียนของนักเรียนได้รับความเสียหาย พายุหรือวาตภัยคุกคามชีวิตมนุษย์ในสภาพอากาศเลวร้ายเช่นนี้ มนุษย์อาจถูกลมแรงพัดปลิวไป และบ้านต้นไม้อาจพังทลายได้ สภาพอากาศเช่นนี้ยังทำลายทรัพย์สินของมนุษย์อีกด้วย ฉากนี้เป็นการอธิบายธรรมชาติโหดร้ายที่ลงโทษมนุษย์หรือธรรมชาติเอาคืนมนุษย์ เป็นความเสียหายของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เคยทำลายธรรมชาติก่อนจึง

ถูกธรรมชาติลงโทษอย่างรุนแรง เป็นความโหดร้ายของธรรมชาติที่ทำลายหรือลงโทษมนุษย์

ใน “เด็กชายต้นไม้” ตอนที่ 7 บทสนทนา ระหว่างละไมกับอาศาศ ในฉากที่ละไมกับอาศาศนั่งเล่นใต้ต้นหางนกยูง ได้มีชายคนหนึ่งเข้าไปในป่าจับนกเงือกต้นไม้ในป่าจึงลงโทษเขาโดยปล่อยให้เขาหลงทางดังตัวอย่าง

ต้นหางนกยูงบอกฉัน” เมื่อสัมผัสต้นหางนกยูง อาศาศจึงได้รู้ว่าผู้ชายที่หลงป่าคนนั้นอยู่ที่ไหน “แต่ที่ทุกคนตามหาเขาไม่เจอ ก็เพราะต้นไม้ในป่าโกรธผู้ชายคนนี้นะมากที่เขาฆ่าลูกนกเงือกจับนกเงือก”

“ต้นไม้ก็เลยพรางตา ทำให้เขาเดินสะดุดรากไม้พลัดตกจากเนินเขาไปติดอยู่ในซอกหินแล้วใช้ใบไม้บังไว้ไม่ให้ใครเห็น และขอร้องแมลงกับนกให้ช่วยกันร้องเสียงดัง ๆ กลบเสียงร้องขอความช่วยเหลือของผู้ชายคนนั้น ทำให้ไม่มีใครเห็นและได้ยินเสียงของเขา” อาศาศบอกละไมตามที่รู้มาจากต้นหางนกยูง ละไมแหว่งหน้ามองต้นหางนกยูงที่ส่ายกิ่งใบโอบโอบไปตามแรงลมเธอรูสึกแปลกใจที่ต้นหางนกยูงไม่ได้อยู่ในป่าแต่กลับรู้เรื่องที่เกิดขึ้นได้

(Mitrapayanurak, 2020, pp. 52-53)

บทสนทนาข้างต้นนี้ เป็นฉากที่ผู้ประพันธ์ได้จินตนาการให้ต้นไม้คือต้นหางนกยูงสามารถสื่อสารกับอาศาศที่เป็นมนุษย์ได้ว่า ผู้ชายที่หลงเข้าไปในป่าที่ชาวบ้านกำลังตามหาเขามีพฤติกรรมไม่ดี คือ จับนกเงือกซึ่งเป็นนกสงวนตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองสัตว์ป่าป่าไม้จึงพลางตัวไม่ให้เขาออกจากป่าได้ และร้องขอความช่วยเหลือผู้คนไม่ได้ อาศาศคุยกับละไม ต้นหางนกยูงที่รู้ว่าชายที่หายตัวไปในป่าคือคนลักลอบจับนกเงือก ดังนั้นสัตว์และพืชในป่าจึงช่วยกันลงโทษเขา เหตุการณ์นี้อธิบายถึงการลักลอบจับสัตว์ป่าถือว่าผิดกฎหมาย ซึ่งนกเงือกเป็นสัตว์คุ้มครองของไทยและเป็นสัตว์ป่าหายากที่ใกล้สูญพันธุ์ บทสนทนาจึงเป็นการอธิบายความโหดร้าย

ของธรรมชาติที่ลงโทษมนุษย์โดยนำความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับมาอธิบาย เช่น “ปาปิต” หากพูดไม่ดีเข้าไปในป่าอาจหลงทางแม้ใครต้องการช่วยเหลือก็ช่วยไม่ได้เพราะมองไม่เห็น และถึงแม้จะร้องขอความช่วยเหลือ ผู้อื่นก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้เพราะไม่ได้ยินเสียงร้องนั้น เป็นการนำความเชื่อของสังคมไทยมาอธิบายความโหดร้ายของธรรมชาติที่ลงโทษมนุษย์จากการลบหลู่ธรรมชาติโดยเข้าไปทำลายป่าและสัตว์สงวน การอธิบายเหตุการณ์นี้จึงเป็นการตอกย้ำแนวคิดด้านความเชื่อของสังคมไทยที่เชื่อเรื่องลึกลับและการเคารพป่าเขาที่มองในมิติทัศน์มีอำนาจยิ่งใหญ่ผู้คนต้องเคารพป่า

สรุปผลการวิจัย

จากบทวิเคราะห์สรุปได้ว่า เรื่อง “เด็กชายต้นไม้” และ เรื่อง “ทุ่งหญ้า ป่าข้าว เจ้าเขากาง และผม” สรุปว่า ผู้ประพันธ์ทั้งสองเรื่องนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ ตรงกันทั้ง 3 ประเด็น โดยผู้ประพันธ์ทั้งสองเรื่องเน้นย้ำการประกอบสร้างประเด็นที่ 1 คือ การพึ่งพากันและกันระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ โดยสร้างตัวละครให้ตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสัตว์ เพราะทุกแห่งหนธรรมชาติและสัตว์ต่างมีความสัมพันธ์กันและกัน ตามแนวคิดนิเวศที่ทุกสรรพสิ่งต่างพึ่งพากันและกัน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ คือ การพึ่งพาอาหารจากธรรมชาติ เช่น เห็ด มะกอกป่า หน่อไม้ ปลา และปู ล้วนมาจากธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อันเป็นระบบนิเวศที่เป็นไปตามระบบห่วงโซ่อาหาร และมนุษย์ยังสร้างรายได้จากทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นอย่างสมดุล อันประกอบด้วยความสมดุลระหว่างแหล่งน้ำ ความชื้น และอุณหภูมิ เช่น ใบตอง ให้ห่ออาหารแทนพลาสติก และใช้ไม้ไผ่จักเป็นตอกสานกระบี่ใบข้าวเพื่อลดปัญหาขยะและใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติในวิถีชีวิตรวมทั้งสร้างรายได้ ปัจจัยเหล่านี้คือสิ่งที่มนุษย์ได้อาศัยพึ่งพาธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดทั้งเป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้ ในประเด็นที่ 2 ที่นำเสนอความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์และธรรมชาติ ที่มนุษย์มีพฤติกรรมทำลายสิ่งแวดล้อมและสัตว์ด้วยน้ำมือ

ของมนุษย์ โดยการสร้างฉากให้มีตัวละครที่มีพฤติกรรมด้านร้ายที่ชอบทำลายสัตว์และธรรมชาติ เช่น การฆ่าม้าและควาย การชนไก่เพื่อการพนัน การทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดต้นไม้ การทิ้งก้นบุหรี่ในป่าจนทำให้เกิดไฟไหม้ป่า และการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จำนวนมากเป็นมลพิษทางอากาศ และมีตัวละครที่มีพฤติกรรมดีช่วยกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยการร่วมมือการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น เพาะกล้าไม้ เพาะเนื้อเยื่อไม้หายาก ปลูกต้นไม้ ดูแลต้นไม้ และรณรงค์การปลูกต้นไม้เพิ่มเติม และผู้ประพันธ์ทั้งสองยังประกอบสร้างประเด็นที่ 3 คือ อีกด้านของธรรมชาติเป็นด้านความโหดร้ายของธรรมชาติที่ลงโทษมนุษย์หรือเอาคืนมนุษย์ที่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างฉาก เหตุการณ์และบรรยายถึงวาทภัย อุทกภัยภัยแล้ง และไฟป่า อันเป็นผลมาจากที่มนุษย์ทำลายระบบนิเวศ โดยไม่สำนึกถึงคุณค่าประโยชน์ของธรรมชาติ จนทำให้มนุษย์ต้องสูญเสียทรัพย์สินและชีวิตจากการที่ธรรมชาติเอาคืน

ทั้งนี้ ในวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง ผู้ประพันธ์มีการประกอบสร้างฉาก เหตุการณ์ โดยสร้างตัวละครเอกตระหนักถึงความสำคัญของสัตว์และธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งบรรยายถึงวิถีชีวิตของตัวละครที่อยู่อาศัยในบริบทของสังคมไทยที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติเพื่อความอยู่รอด เนื้อเรื่องได้สอดแทรกจริยธรรมสิ่งแวดล้อมให้กับผู้อ่านโดยไม่ได้ยัดเยียด แต่เป็นการบรรยายไปพร้อมกับบทบาทของตัวละคร โดยให้ตัวละครตระหนักถึงความสำคัญของระบบนิเวศรอบตัวและใช้บทสนทนาของตัวละครเอกและตัวละครดำเนินเรื่องในการช่วยกันหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กำลังเผชิญอยู่ และยังสร้างตัวละครเอกให้เป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การดูแลต้นไม้ การเพาะเนื้อเยื่อต้นไม้หายาก การใช้ใบไม้ ใบตองทดแทนพลาสติก ทั้งนี้ตัวละครเอกหรือตัวละครดำเนินเรื่องยังอยู่ในวัยเรียน อันเป็นวัยที่เป็นตัวแทนของผู้อ่านที่เป็นเยาวชนตามจุดมุ่งหมายของวรรณกรรมเยาวชน จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมทั้งสองมีการประกอบสร้างโครงเรื่อง เนื้อหา ตัวละครฉาก เหตุการณ์และการดำเนินเรื่องเป็นไปตามวรรณกรรม

เชิงนิเวศ

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติผ่านการบรรยายฉาก เหตุการณ์ และบทสนทนาของตัวละคร แสดงให้เห็นว่าชีวิตของมนุษย์ตามระบบนิเวศขึ้นอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมนุษย์ยังสามารถเลือกดำเนินชีวิตโดยปรับสมดุลของระบบนิเวศหรือเลือกการทำลายระบบนิเวศด้วยน้ำมือของมนุษย์ ผลการวิเคราะห์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่าชีวิตของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ และสัตว์ในลักษณะการพึ่งพาและทั้งการทำลาย

กล่าวได้ว่าวรรณกรรมทั้งสองมุ่งประกอบสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติอย่างใกล้ชิดกัน โดยเน้นความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพากันและกันของมนุษย์กับธรรมชาติทุกด้าน และความสัมพันธ์กับสัตว์ในการใช้งานและพึ่งพากันและกัน แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากมนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ยับยั้งหรือตั้งใจทำลายธรรมชาติย่อมส่งผลเสียต่อระบบนิเวศงานที่ศึกษาในลักษณะเดียวกัน ดังงานของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (Sangkhaphanthanon, 2013) ที่สรุปว่ามนุษย์อยู่อาศัยพึ่งพิงธรรมชาติและมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เพราะวิถีการผลิตและปัจจัยในการผลิตยังอาศัยปัจจัยจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์หรือในสังคมที่มีการล่าสัตว์และหาของป่า และธัญญา สังขพันธานนท์ ยังอธิบายเพิ่มในการวิเคราะห์วรรณกรรมที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติว่าวรรณกรรมเชิงนิเวศสำนึกเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่ให้ความสนใจศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นพื้นฐานในการศึกษา ส่งผลให้การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศสำนึกมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านจิตสำนึกของผู้อ่านที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความรัก ความหวงแหนและการอนุรักษ์ (Sangkhaphanthanon, 2016, as cited in, Keawsi et al., 2021) ในการศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติในแบบพึ่งพากันและกันและการทำลายของมนุษย์ในระบบนิเวศ

แต่งงานของวราภรณ์ เกิดพิมาย (Gerdpimai, 2023) ที่สรุปว่ามนุษย์กับธรรมชาติมีลักษณะการพึ่งพิงธรรมชาติและทำลายธรรมชาติ สะท้อนว่าวิถีชีวิตมนุษย์มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ มนุษย์พึ่งพาอาศัยธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต แต่มนุษย์ก็ยังเบียดเบียนธรรมชาติเพื่อประโยชน์จากธรรมชาติ และไม่สำนึกถึงบุญคุณของธรรมชาติ มนุษย์ยังเต็มไปด้วยความโลภและค่านิ่งถึงแต่ตนเอง ไม่คำนึงว่าธรรมชาตินั้นเสื่อมโทรมลงและต้องการพักฟื้น จึงทำให้ธรรมชาติให้บทลงโทษแก่มนุษย์ นอกจากนี้ ผลการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนมีความสอดคล้องกับการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนของ กนกวรรณ เกษชัยภูมิ, จิตภา เปียดขุนทด, พัทธนันท์ พาป้อ, ปิพิญา พรหมกันธา, และปุ่น ชมภูพระ (Ngaochaiphum, Bidadkhuntod, Papor, Promkuntha, and Chompuphura, 2018) ที่ศึกษาแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอในงานวรรณกรรมสำหรับเยาวชน เรื่อง คุรุทน้อย ของ ส.พุ่มสุวรรณ พบว่า วรรณกรรมเยาวชนส่วนใหญ่มักนำเสนอแนวคิดผ่านเนื้อเรื่อง ฉากชนบทที่มีสิ่งแวดล้อมสวยงาม ทำให้ผู้อ่านเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติ และยังสอดแทรกทัศนคติของผู้ประพันธ์ตามแนวคิดจริยธรรม ดังนั้นสรุปได้ว่า วรรณกรรมเยาวชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่มุ่งเน้นให้เยาวชนได้ซึมซับเนื้อเรื่อง โดยมีการประกอบสร้างตัวละคร เนื้อเรื่อง สอดแทรกแง่คิดตามสถานการณ์ทางสังคม และยังสอดแทรกจริยธรรม คุณธรรม อันเป็นแนวทางปฏิบัติตนที่เยาวชนหรือผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการดำเนินชีวิต

จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมเยาวชนสามารถเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับประสบการณ์และการรับรู้ของผู้อ่าน วรรณกรรมเยาวชนที่นำเสนอเนื้อหาเชิงนิเวศนับเป็นงานวรรณกรรมที่สนับสนุนแนวคิดเชิงนิเวศสามารถส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกเชิงนิเวศและทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญในการปกป้องสิ่งแวดล้อมตามสถานการณ์ของโลกปัจจุบันที่เกิดภาวะความแปรปรวนอันเนื่องมาจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ เช่น ภาวะฝุ่นละอองเกินมาตรฐาน การเผาป่าทำลายทรัพยากรธรรมชาติจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทำให้มนุษย์หันมาให้ความสำคัญ กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น การปลูกฝังให้มนุษย์เห็นความสำคัญของธรรมชาติ และการปลูกจิตสำนึกเชิงนิเวศจึงเป็นเรื่องที่เร่งด่วน

(Naijarun, 2021) นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาวรรณกรรมตามแนววิจารณ์เชิงนิเวศ คือ “คติชนสีเขียว การศึกษาคติชนวิทยาในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ” ของ ธัญญา สังขพันธานนท์ และลาวัณย์ สังขพันธานนท์ (Sangkhaphanthanon and Sangkhaphanthanon, 2018) ที่สรุปว่า ที่ผ่านมาการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพได้กลายเป็นช่องทางใหม่ในการศึกษาตามการวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ที่มีสาระสำคัญอันแสดงถึงความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย ปรากฏชัดเจนมากขึ้นในงานวรรณกรรมของนักเขียนในปัจจุบัน ดังนั้นผู้ประพันธ์วรรณกรรมสีเขียวหรือวรรณกรรมเชิงนิเวศจึงคาดหวังว่าการอ่านวรรณกรรมของผู้อ่านจะสามารถชี้แนะเยาวชนให้มีความตระหนักรู้ทางนิเวศในการปกป้องธรรมชาติได้ นอกจากนี้งานที่ศึกษาจิตสำนึกเชิงนิเวศในวรรณกรรมเยาวชนส่วนใหญ่มักนำเสนอผลประโยชน์จากธรรมชาติโดยเน้นการตระหนักในคุณค่าของธรรมชาติ และยังสอดแทรกแนวคิดที่ว่าหากมนุษย์เรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติอย่างเข้าใจสรรพสิ่งในธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศจึงส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกเชิงนิเวศให้ผู้อ่านและเยาวชนและยังเป็นการสอดแทรกพฤติกรรมที่ดีของตัวละครให้เป็นแบบอย่างเพื่อตระหนักถึงความสมดุลทางสิ่งแวดล้อม (Wirawan, 2019)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังเยาวชนให้เข้าใจและตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ตลอดจนสามารถนำไปใช้ประกอบการสอนในรายวิชาการวิจารณ์วรรณกรรมเยาวชนในระดับปริญญาตรี และรายวิชาทฤษฎีวรรณกรรมในระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อให้เห็นวิธีการวิเคราะห์ตามการใช้แนวคิดทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมเยาวชน เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการ

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ หรือประเด็นอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมเยาวชนเรื่องอื่น ๆ ตามแนวคิด/ทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศ จำเป็นต้องเลือกตัวบทวรรณกรรมที่มีองค์ประกอบสำคัญ อย่างน้อย 3 ประการ คือ เนื้อหาโดยรวมต้องนำเสนอ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม กลวิธีในการนำเสนอเนื้อเรื่องของผู้ประพันธ์ต้องมีการนำเสนอประเด็นความสำคัญของการให้ความสำคัญ ต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ทั้งนี้ตัวละคร บทสนทนา ฉาก เหตุการณ์ และบริบทอื่น ๆ ของเรื่องอาจมีการนำเสนอ ทั้งด้านดีและด้านร้ายของมนุษย์และธรรมชาติ อาจขึ้นอยู่กับ

ผู้ประพันธ์ที่เน้นประเด็นนำเสนอมุมมองทางธรรมชาติ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ประเด็นเหล่านี้ อาจมีการนำเสนอลักษณะของตัวละครแบบคู่ตรงข้าม และนำเสนอประเด็นปัญหาทางสังคมที่เด่นชัด อันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมขณะนั้น เช่น ปัญหาขยะ วิกฤตสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติจากธรรมชาติและมลพิษ ที่เกิดจากมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่เป็นผลมาจากมนุษย์กระทำ เพื่อให้การวิเคราะห์วรรณกรรม ตามแนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อันเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านที่เป็นเยาวชน ได้ซึมซับและสำนึกเชิงนิเวศจากการอ่านวรรณกรรม

เอกสารอ้างอิง

- Boonchai, K. (2023a). *Eco-culture from ecological anthropology to the Thai environmental movement*. Retrieved from <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/517> [In Thai]
- Boonchai, K. (2023b). *Policy turning point in ecological protection and environmental democracy*. Retrieved from <https://www.sac.or.th/portal/th/article/detail/461> [In Thai]
- Chanthamat, T. and Sangkhaphanthanon, T. (2019). Representation of nature and environment with dynamic of ecological consciousness in Thai novels between B.E. 2475–2556 (1932–2013). *Journal of MCU Peace Studies*, 7(1), 213–223. [In Thai]
- Ekarun. (Pseud.). (2020). *Tungya Phakhao Chaokhaogang lae Phom*. Bangkok: Nanmeebooks. [In Thai]
- Glottfelty, C. (1996). *The ecocriticism reader: Landmarks in literary ecology*. Athens: University of Georgia Press.
- Gerdpimai, W. (2023). “Ngu Ngon Thong” Tale: The study of the relationship between man and nature based on the Ecocriticism theory. *Mangrai Saan Journal*, 11(1), 91–107. [In Thai]
- Kaewthankham, C. (2018). Representation ecological self in poetry “Plant flowers on the hill”. *Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia*, 24(3), 223–237. [In Thai]
- Keawsi, P., Nakkaew, P., Choojanthong, R., Viriyasattha, N., Dinlansagoon, M., and Jeennoon, P. (2021). Status of literature research using the concept of ecological conscience between 1994–2020. In *The 12th Hatyai National and International Conference* (pp. 418–433). Hatyai: Hatyai University. [In Thai]
- Kokhao, W. (2021). *Environmental policy and management / Soparat Jarusombat*. Retrieved from <https://sac.or.th/portal/th/article/detail/290> [In Thai]
- Mitrapianurak, S. (2020). *Dekchai Tonmai*. (2nd ed.). Bangkok: Nanmeebooks. [In Thai]
- Naijarun, k. (2021). From literature to raising ecological consciousness among youths: A case study for Wankaeo Youth Novel Award. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 16(1), 71–84. [In Thai]

- Ngaochaiphum, K., Biadkhuntod, J., Papor, P., Promkuntha, P., and Chompuphra, P. (2018). The study of conception and strategies for presenting in the youth literature of a little Garuda. *Panya*, 25(2), 18–27. [In Thai]
- Phuangsombat, N. (2021). The use of morality in literature as a guideline to Encourage youth's behavior. *Wiwitwannasan*, 5(3), 171–201. [In Thai]
- Pradittatsanee, D. (2016). *Examining environmental issues through the lens of contemporary American literature*. Bangkok: Copyright of Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Sangkaphanthanon, T. (2013). *Ecocriticism in Thai literature*. Bangkok: Nakhon. [In Thai]
- Sangkaphanthanon, T. (2023). Ecolinguistics: New ways of meaning. *Aksara Pibul Journal*, 4(2), 121–150. [In Thai]
- Sangkaphanthanon, T. and Sangkaphanthanon, L. (2018). Green folklore: Folklore studies, in the View of Ecocriticism. *Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia*, 24(3), 3–30. [In Thai]
- Singthong, U. Mookham, T. Munying, W. and Waranusant, P. (2023). The relationship of human and nature in Kamin Kamani's literary works: Discourse analysis. *Mangrai Saan Journal*, 11(2), 99–116. [In Thai]
- Wirojchoochut, M. (2022). Importance of multicultural literature for young Thai readers. *Thammasat Journal*, 41(2), 27–43. [In Thai]
- Wirawan, W. (2019). Nature as a theme in the young adult fiction, Baan Chai Thung. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(1), 83–108. [In Thai]

